

УДК 364.442.2(091)
DOI: 10.26661/swfh-2017-49-040

О. М. Приймак

ПРОБЛЕМА ПЕРІОДИЗАЦІЇ В ІСТОРІОГРАФІЇ ІСТОРІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Стаття присвячена проблемі періодизації в історіографії історії соціальної роботи. В її змісті проаналізовано погляди представників діахронічного та синхронічного підходів щодо сутності та особливостей етапів, періодів, стадій розвитку соціальноорієнтованої діяльності. Виявлено, що спільною рисою робіт першої групи науковців є визнання історії соціальної роботи за самодостатній процес, в межах якого відтинки розвитку визначені зміною історичних форм та напрямків соціальної допомоги, опіки, благодійності. Визнання дослідниками того, що розвиток соціальної роботи є невід'ємною складовою еволюції суспільства стало для автора публікації підґрунтям для об'єднання їх праць в другу групу. В цьому контексті доведено, що зміна форм суспільного світогляду, соціально-економічної формації, а також переламні моменти в державотворенні та вихід цивілізації на новий життєвий цикл визначені в змісті останніх критеріями виокремлення періодів історії соціальної роботи.

Ключові слова: історіографія, концепція, періодизація, синхронічність, соціальна допомога, соціальна робота.

В інституціалізації будь-якої сфери науково-практичної діяльності завжди виникає момент необхідності систематизації накопичених знань. Як правило, він актуалізує проблеми історії теорії, практики, професійної освіти в галузі. Напрямок розв'язання останніх тут виступає дослідження стану наукової розробки обраного об'єкта пізнання. В цьому контексті, актуальність розкриття аспектів історіографії історії соціальної роботи не викликає сумніву.

Мета статті полягає в дослідженні наукового доробку з проблеми періодизації історіографії світової та вітчизняної історії соціальної роботи.

Відправним моментом висвітлення розвитку соціальноорієнтованих практик, в більшості досліджень, виступає визнання їх окремою підсистемою мікросоціальної динаміки. Генеза форм та напрямків соціальної роботи, за таких умов, отримує статус об'єкта міждисциплінарного дослідження, всебічне вивчення якого можливе за допомогою теоретико-методологічних досягнень соціальної історії, історичної соціології, філософії історії, історії соціальної роботи та педагогіки. В означеній площині серед фахівців спостерігається значна розбіжність у поглядах. Втім, концептуально, їх можна поділити на чотири групи. У межах першого вона розглядається як складова історії соціально-економічних формацій. Але революційний, стрибковидний характер переходу від регресивної до більш прогресивної формації, на думку науковців, призводить й до тотального знищення застарілих форм та напрямків соціальноорієнтованої діяльності. У зв'язку з цим в дослідженнях цієї групи присутня теза про перервність розвитку соціально-історичного процесу та відкидання можливостей використання попереднього практичного досвіду соціальної роботи в ході наступної історичної доби.

На відміну від першого, всі наступні підходи у визначенні сутності історії соціальної роботи є не стрибковидними, а еволюційними. Наприклад, генеза соціальноорієнтованих практик, характеризується представниками цивілізаційного підходу за спіралевидною траєкторією. Змістовно авторські концепції відрізняються у відповіді на два питання: 1) чи логічно аналізувати історію соціальної роботи в руслі історії окремих локальних цивілізацій (значущою в роботах є думка про унікальність і неповторність форм та напрямків соціальноорієнтованих практик, що існували в хронологічно та територіально обмежених цивілізаціях – єгипетській, давньоіндійській, давньокитайській, античній, візантійській та інших); 2) чи є еволюція соціальної роботи циклічним шляхом самодостатньої закритої системи, в межах якої все нове – добре забуте старе (значущою в дослідженнях є ідея нерозривності соціальної пам'яті й спадковості і повторюваності на наступному етапі окремих рис, форм, функцій соціальноорієнтованої діяльності).

Третій підхід – суспільно-типологічний – має за основу бачення історії людства у вигляді поступової еволюційної трансформації його від одного до іншого ідеально типових станів. Відтак, в контексті соціального транзиту, на думку істориків-синхроністів цієї школи, відбувається поступовий перехід від соціальної допомоги, благодійності та призиріння традиційного суспільства до класичної соціальної роботи суспільства капіталістичного. Але, прихильники діахронічності цієї ж школи вважають, що історія соціальної роботи являє собою історію змін у співвідношенні її відкритої та закритої систем. Тобто, в першому випадку, траєкторія історії соціальної роботи має лінійний характер, а в другому – хвилевидний. На відміну від третього, в останньому – синергетичному – підході історія соціальної роботи розглянута як певна багатолінійна історична форма соціальної самоорганізації людства.

Всі ці методологічні підходи достатньо широко й ґрунтовно розкриті на сторінках чисельних статей, підручників, монографій з історії соціальної роботи, при ознайомленні із змістом яких фахівець повинен звертати увагу на світоглядну позицію їх авторів та критично ставитись до тексту. Слід при цьому звертати увагу на такі аспекти як соціальне походження, партійна чи політична приналежність автора дослідження, наявність соціального замовлення чи запити на останнє в час виходу з друку, рівень підтримки державою або меценатами розвитку науки в цілому, й соціальної науки зокрема. Важливим також є аналіз наукової

біографії, особистісних переконань, упереджень, життєвих принципів дослідника. При цьому слід підкреслити, що обрання за критерій типологізації авторської позиції на проблему періодизації історії соціальної роботи, всі проаналізовані нижче праці можна поділити на дві групи – належні до синхронічного та діахронічного підходів.

Історія соціальної роботи в дослідженнях прихильників діахронічного підходу розглядається як самодостатній, відокремлений від законів та закономірностей еволюції суспільства процес. Детермінанти розвитку в їх роботах пов'язані або з генезою історичних форм та напрямків соціальної роботи, або з розвитком соціальноорієнтованого законодавства, або з моментами зміни курсу державної соціальної політики. Така позиція, у змісті якої простежується концентрація уваги на рубіжних подіях, у певній мірі, дистанційованої соціальноорієнтованої діяльності від самого соціуму є прийнятною. Вона базується на принципах комплексного підходу в історичній науці.

В історіографії діахронічного підходу до проблеми періодизації історії соціальної роботи існує декілька концептуальних напрямів.

Перший з них обмежує хронологію дослідження близьким до моменту інституціалізації понятійної номінації "соціальна робота" (1900 р. – С. Паттен) періодом, з одного боку, а з іншого – подіями в соціальній сфері, що передували виходу тематичної публікації в світ. Так, наприклад, у М. Банкет історія соціальної роботи триває лише близько 100 років. Критеріями її періодизації стали: а) актуалізація проблеми пауперизації, безробіття та бідності в сучасному суспільстві; б) формування сучасних різновидів соціальної роботи. Виходячи з їх сутності авторка виокремила наступні періоди: 1) 1870-ті – поч. XX ст. – період використання масових методик в соціальній роботі; 2) 1900 – 1920-ті рр. – період розвитку індивідуальних форм соціальної роботи; 3) 1920 – 1950-ті рр. – період розвитку групових методів соціальної роботи; 4) 1950-ті рр. – по теперішній час – період розвитку сучасних форм, напрямків та методів соціальної роботи [1, с. 17].

Попри всі позитивні риси цього підходу, й врахування в ньому впливу індустріалізації суспільства, він мав суттєвий недолік – відсутність уваги до попередніх етапів історії соціальної роботи.

Схожа позиція має місце й в роботах радянських істориків. Розвиток соціального забезпечення науковці бачили виключно в логіці становлення не імперської, а радянської державності. Тому встановлення нижньої хронологічної межі в їх дослідженнях обумовлене революцією 1917 року. Періодизація, таким чином, пов'язана з постановами ЦК КПРС та радянських урядів, що були переломними моментами в розвитку соціального забезпечення, страхування, допомоги, обслуговування. В роботах радянських істориків можна виокремити наступні періоди розвитку досліджуваного процесу: 1) 1918 – поч. 1930-х рр. – період виникнення та розвитку радянської системи соціального забезпечення з обов'язковим обмеженням реалізації її напрямків щодо класових ворогів; 2) 30 – 50-ті рр. XX ст. – період становлення тоталітарної системи соціального забезпечення; 3) 60-80-ті рр. XX ст. – становлення та функціонування класичної соціалістичної системи соціального планування та забезпечення [2, с. 33].

При цьому слід підкреслити, наступний факт – якщо в ранніх роботах по дослідженню історії соціального забезпечення ще можна знайти згадки про існування дорадянської системи державного призріння, то в дослідженнях 1950-80-х рр. така інформація взагалі відсутня.

Другий підхід в діахронічній періодизації історії соціальної роботи відрізняється від першого тим, що досліджуваний процес розглядається в контексті розвитку практик соціального забезпечення. Доба соціальної роботи в працях прихильників цього напрямку є логічним етапом завершення історичного розвитку непрофесійної допомоги і підтримки. В іноземній історіографії досліджуваної проблеми прикладом такої позиції може слугувати періодизація запропонована Дж. Хенделом та В. Треттнером логіка якої полягає у виокремленні двох етапів: 1) XXIV століття до н. е. – кін XIX ст. н.е. – період соціального забезпечення, традиційні форми та напрямки якого виникають в країнах Стародавнього Сходу й існують до періоду професіоналізації соціальної праці в громадах європейських країн; 2) з поч. XX ст. й до сьогоднішнього – період професіоналізації соціальної роботи, що відбувається в контексті становлення держави соціальноорієнтованого типу [3, с. 16].

Схожа позиція простежується в роботі В. Кузьміна та В. Сутиріна, які визначають всесвітню історію соціальної роботи як історію змін у співвідношенні її відкритої та закритої систем. Втім, діахронічність прихильників другого підходу визначається недостатньою увагою до періодів розвитку протосоціального забезпечення. Час у чотири тисячоліття передпрофесійної генези соціальноорієнтованих практик не має статичних, завжди існуючих в ньому форм та напрямків філантропії, призріння, сприяння [4, с. 41].

Визначальною рисою третього підходу є визнання його прихильниками критерію розвитку соціальноорієнтованого законодавства за такий, що є єдиновірним у виокремленні періодів історії соціальної роботи. За таких умов діахронічність останньої визначається не лише по відношенню до генези інституту держави як такої, а й до етапів еволюції суспільства. Саме така позиція міститься в роботі О. Стога "Про громадське призріння", яка вийшла з друку ще в 1818 р. Аналіз розвитку законодавства в сфері соціального піклування та допомоги з часів Київської Русі й до царювання Олександра I дозволив автору сформулювати наступну періодизацію: 1) 998 р. – XIV ст. (від хрещення Русі до кінця роздробленості давньоруських князівств); 2) XIV – XVII ст. (від часу закінчення монголо-татарської навали до перших соціальноорієнтованих наказів Петра I); 3) 1701 по 1775 рр. (період існування петровської системи соціального призріння); 4) 1775 – 1801 рр. (становлення системи державного призріння від Катерини II й до Олександра I); 5) 1801 – 1818 рр. (період розвитку відомчих форм призріння) [5, с. 19].

Наприкінці XIX ст. один з перших істориків історії соціальної роботи – Є. Максимов – вдосконалив періодизацію О. Стога. Попередній досвід дослідницької діяльності дозволив йому розширити критеріальну

базу аналізу етапів ґенези соціальноорієнтованих практик. До неї Є. Максимов додав фактори формування організаційних (церковних, державних, відомчих) структур соціального призріння та традиційних (общинних, цехових) форм взаємодопомоги [6, с. 42]. Така триєдність розвитку традиції, законодавства та організації стала у нагоді для виокремлення ним наступних періодів: 1) IV – IX ст. н.е. – період благодійності (ідея громадського піклування не є сформованою, а допомога має стихійний характер); 2) X – XVII ст. – період виникнення та розвитку державного піклування (в цей період зароджується ідея державної допомоги); 3) 1701 – 1801 рр. – період становлення державного піклування (останнє отримує обґрунтовану ідеологію та оформляється в систему громадського піклування); 4) 1801 – 1861 рр. – період зміцнення тенденцій організованої державної допомоги та включення в цей процес “громадських організованих сил”; 5) 1861 – кін. XIX ст. – пореформений, пов’язаний з питаннями бідності і пауперизму і з оформленням нормативно-правової бази громадського піклування [7, с. 29].

Періодизація Є. Максимова по суті своїй була діяхронічною. Але вона стала основою для теоретико-методологічного осмислення синхронічного підходу історії соціальної роботи. Значна частина науковців XX та XXI ст. спиралась на сформульовану ним критеріальну основу – історія законодавства + історія організаційних форм + історія державного супроводу = історія державного соціального призріння.

Концептуальними основами синхронічного підходу в періодизації історії соціальної роботи є визнання того, що остання виступає невід’ємною складовою розвитку суспільства. Закони та закономірності еволюції соціуму, макросоціальні процеси в ньому, зміна форм суспільного світогляду, способів створення та розподілу матеріальних благ, вихід людської цивілізації на новий життєвий цикл, зміна соціально-економічної формації, переламні моменти в державотворенні стали тими критеріями, на основі яких науковці виокремлювали як зовнішні так і внутрішні хронологічні межі досліджуваної проблеми. Спільною рисою для всіх прихильників синхронічного підходу є визнання за нижню хронологічну межу в історії соціальної роботи добу первісного суспільства. Верхньою межею, таким чином, як правило, є сучасність (або час виходу тематичного авторського підручника, посібника чи монографії з друку).

Втім, як в комплексі діяхронічних, так і синхронічних концепцій можна виокремити декілька груп. Першу умовно можна назвати групою одномірних досліджень (В. Гер’є, А. Якобі). За основу періодизації на сторінках їх робіт визначено лише один з вище перерахованих критеріїв. Друга група науковців (К. Кузьмін, Б. Сутирін, М. Фірсов, А. Горілій, О.Безпалько, А. Фурман, Г. Попович, М. Підгурська та ін.) в цьому ж питанні використовують весь критеріальний перелік, що надає можливість вважати їх дослідницьку позицію системною. При цьому слід додати, що одномірні теорії синхронічності в періодизації історії соціальної роботи домінували в історіографії у XIX ст., а системні виникають наприкінці XX – поч. XXI ст.

Одне з визначальних місць в першій групі належить періодизації В. Гер’є. Саме в ній міститься мультикультурне осмислення феноменології соціальної допомоги та орієнтири наукової рефлексії історичного процесу останньої у великомасштабних формах. У розвитку суспільної парадигми допомоги нужденним В. Гер’є виокремив три стадії: а) роздачі милостині, б) діяльності благодійних установ, в) попечительства [8, с. 12].

Дещо іншу позицію займає А. Якобі. На його думку закони та закономірності розвитку соціального призріння можна виокремити лише на основі аналізу великих відтинків часу. Тільки на матеріалі історичних і географічних патологій, на думку дослідника, можна виявити окремі фази розвитку благодійності, які слідує за пандемічними факторами. Саме тому А. Якобі окреслив періоди в історії соціального призріння як наслідок знайдених ним причинно-наслідкових зв’язків між пандемічними явищами (голодом, війнами, епідеміями) та поштовхом у розвитку допомоги [9, с. 27].

Недоліком одномірних теорій в синхронічному підході періодизації історії соціальної роботи є обмеженість їх авторів у виборі критеріальної основи аналізу процесу. Втім, слід враховувати, що вони були сформульовані до періоду професіоналізації соціальноорієнтованої діяльності, коли історія соціальної роботи як наука знаходилася на стадії виникнення. Безумовно значення мала й дискусія між прихильниками діяхронічного та синхронічного підходів, яка в XIX ст. виступала проявом наукового плюралізму.

Зникнення з геополітичної арени СРСР, відмова від постулатів радянської системи соціального забезпечення та планування, перехід до світової парадигми соціальної роботи призвели до актуалізації питання періодизації історії останньої. Вірогідно, відправним моментом в цьому стало визнання ідеологічної обмеженості поглядів радянських істориків-діяхроністів на проблему встановлення зовнішніх та внутрішніх хронологічних меж історії соціальної роботи. Маючи за основу принцип системності критеріальної бази виокремлення цих меж сучасні науковці роблять досить вдалі спроби розв’язання досліджуваної проблеми.

Так, наприклад, в підручнику К. Кузьміна та Б. Сутиріна, який вийшов з друку у 2002 р. наведена наступна періодизація всесвітньої історії соціальної роботи: 1) з найдавніших часів до кін. III тис. до н. е. – архаїчний період благодійності; 2) XXXII ст. до н.е. – IV ст. н.е. – період суспільної філантропії; 3) IV – XVI ст. – період суспільної (общинної, церковної) благодійності; 4) XVI – кін. XIX ст. – період державної благодійності; 5) поч. XX ст. – до сьогодення – період сучасної соціальної роботи [10, с. 38].

Схожу періодизацію пропонує у 2007 р. М. В. Фірсов: 1) VII ст. до н. е. – IV ст. н.е. – період родової системи допомоги і підтримки, ускладненої соціокультурною стратифікацією язичницьких держав, період християнської парадигми допомоги; 2) IV – XVII ст. – період виникнення, розвитку та становлення християнських підходів допомоги та підтримки, зародження перших інститутів конфесійної та суспільної допомоги. 3) XVII – XIX ст. – період домінування державних законодавчих підходів в сфері піклування та соціального забезпечення, формування суспільно-державних підходів до підтримки нужденних, розвитку приватної і суспільної організованої благодійності; 4) кін. XIX ст. – до теперішнього часу – період зародження

і розвитку професійної допомоги і підтримки в контексті концептів державного патерналізму, забезпечення і захисту [11, с. 12].

Синхронічного підходу, по суті, дотримується й низка вітчизняних авторів підручників з історії соціальної роботи. В змісті останніх простежуються риси формаційної концепції суспільного розвитку. Як приклад, у відповідності до хронологічних меж соціально-економічних формацій характеризувала етапи еволюції соціальної допомоги та підтримки Г. Попович в своєму навчально-методичному посібнику. Останній вийшов у світ у 2000 році й був одним з перших вітчизняних комплексних спеціалізованих досліджень. Авторкою виокремленні наступні відтинки генези форм соціальної роботи: 1) IV тис. до н. е. – IV ст. н. е.; 2) V – XVIII ст.; 3) XIX – поч. XX ст.; 4) XX ст. [12, с. 6].

Схожою до попередньої є також періодизація запропонована в у 2004 р. А. Г. Горілим. В його навчальному посібнику "Історія соціальної роботи" міститься характеристика наступних етапів: 1) XXXII ст. до н. е. – IV ст. н. е. – період соціальної допомоги у стародавніх суспільствах; 2) V – XV ст. – період соціальної допомоги доби Середньовіччя; 3) XIV – пер. пол. XVII – період церковно-державної та світської соціальної допомоги; 4) XVII – пер. пол. XIX ст. – період державної опіки; 5) др. пол. XIX – поч. XX ст. – період державного та приватного соціального захисту [13, с. 14].

У 2009 році у світ вийшов курс лекцій з історії соціальної педагогіки та соціальної роботи, авторами якого стали В. А. Поліщук та О. І. Янкович. Питання періодизації означених соціальноорієнтованих практик вирішене в його тексті наступним чином: 1) період виникнення та розвитку соціального виховання і допомоги (охоплює добу первісного суспільства); 2) філантропічний період в історії соціальної роботи (охоплює країни Стародавнього Сходу та античності); 3) етап розвитку середньовічної соціальної допомоги; 4) період протосоціальної роботи доби Відродження; 5) період розвитку та становлення державної системи соціальної роботи (хронологічно відповідає новому часу); 6) період новітньої історії соціальної роботи [14, с. 9].

Спільною рисою трьох вище означених праць є використання їх авторами принципу синхронності вітчизняної та світової історії соціальної роботи. Така позиція дослідників не лише підкреслює факт спільності законів, закономірностей розвитку української та загальної макросоціальної історії в цілому і, історії соціальної роботи, зокрема. Вона, крім цього, дозволяє виявити й особливості періодизації останньої – відсутності у вітчизняній історії соціальної роботи доби соціальної філантропії, яка хронологічно співпадає з епохою античності; наявності тенденції занепаду громадянських недержавних форм соціального піклування в українських землях, які перебували у складі Російської імперії; наявності, на відміну від європейської практики соціальної роботи, в УРСР лише державного соціального забезпечення та планування.

Серед останніх тематичних праць окремо слід звернути увагу на навчальний посібник А.В. Фурмана та М. Підгурської, що вийшов у світ у 2014 році. В концепції останнього також простежуються ознаки синхронності, оскільки етапи генези вітчизняної соціальної роботи охарактеризовані в контексті соціально-політичної історії України. Авторами виокремленні наступні хронологічні відтинки: до X ст. – прадавньої допомоги в слов'янських племенах; X – XIII ст. – суспільної допомоги в Київській Русі та руських князівствах; XIV – XVII ст. – церковно-державної та козацької допомоги та благодійності; др. пол. XVII – пер. пол. XIX ст. – державної опіки; сер. XIX – 1917 р. – державного призріння та захисту; 1917 – 1991 рр. – соціального забезпечення радянського типу; 1991 – до сьогодні – сучасної соціальної роботи [15, с. 6].

Концептуальна близькість позицій представників синхронічного напрямку обумовлена не лише використанням системного підходу дослідження історичного процесу. В них достатньо чітко простежується вплив і цивілізаційного, і формаційного підходів, і поглядів Є. Максимова, і увага до еволюції парадигми соціальної роботи, і трансформації суб'єкт-об'єктних відносин в історії практик соціальної допомоги.

Таким чином, сукупність праць у змісті яких автори наводять свій погляд на проблему періодизації історії соціальної роботи, можна поділити на дві групи. До складу першої входять прихильники ідеї діахронічності генези соціальноорієнтованих практик – М. Банкет, Є. Максимов, О. Стог, В. Треттнер, Дж. Хендел та інші. Спільною їх рисою є визнання історії соціальної роботи за самодостатній замкнутий процес, в межах якого періоди, етапи або стадії розвитку визначені зміною історичних форм та напрямків соціальної допомоги, розвитком соціальноорієнтованого законодавства, моментами зміни курсу державної соціальної політики. Автори другої групи праць є прихильниками синхронічного підходу. Визнання того, що розвиток соціальної роботи є невід'ємною складовою еволюції суспільства стало основою їх наукових концепцій. Внаслідок цього, критеріями виокремлення як зовнішніх так і внутрішніх хронологічних меж досліджуваної теми були взяті зміна форм суспільного світогляду, законів та закономірностей еволюції соціуму, способів створення та розподілу матеріальних благ, соціально-економічної формації, а також переламні моменти в державотворенні та вихід людської цивілізації на новий життєвий цикл. Найбільший внесок у становлення синхронічного підходу в історіографії історії соціальної роботи зробили В. Гер'є, А. Горілий, К. Кузьмін, М. Підгурська, Г. Попович, Б. Сутирін, М. Фірсов, А. Фурман, А. Якобі.

Публікація являє собою складову комплексного дослідження історії практик та теорії соціальної роботи. Подальша розробка теми можлива в межах вивчення історіографії та джерелознавства історії соціальної роботи, а також внеску окремих науковців у розкриття питань трансформації історичних форм соціальної організації благодійності, призріння, філантропії, опіки, реципрокції та редистрибуції в Україні.

Джерела та література

1. Фирсов. М. В. История социальной работы: учебное пособие для высшей школы / М. В. Фирсов. – М. : Академический Проект; Константа, 2007. – 608 с.
2. Холостова Е.И. Генезис социальной работы в России: (IX – XX вв.) / Е. И. Холостова. – М.: Наука, 1995. – 59 с.
3. Фирсов. М. В. Назв. праця.

4. Кузьмин К.В., Сутырин Б.А. История социальной работы за рубежом и в России (с древности до начала XX века) / К. В. Кузьмин, Б. А. Сутырин. – М. : Академический проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2002. – 480 с.
5. Стог А. Об общественном призрении / А. Стог. – СПб., 1818. – 196 с.
6. Максимов Е. Д. Начало государственного призрения в России / Е.Д. Максимов // Труд, помощь. – 1900. – № 1. – С. 40 – 58.
7. Максимов Е.Д. Из истории государственного призрения в России / Е.Д. Максимов // Труд помощь. – 1901. – № 1. – С. 23 – 53; № 2. – С 133 – 167.
8. Герье В. И. Записка об историческом развитии способов призрения в иностранных государствах и о теоретических началах правильной его постановки / В. И. Герье. – СПб., 1897. – 69с.
9. Якоби А. Благотворительность / А. Якоби. – СПб., 1894. – 93с.
10. Кузьмин К.В., Сутырин Б.А. Назв. праця.
11. Фирсов. М. В. Методологические проблемы институционализации социальной работы / М. В. Фирсов. – М. : Изд-во МГСУ “Союз”, 2000. – 36с.
12. Попович Г. М. Соціальна робота в Україні і за рубежом / Г. М. Попович. – Ужгород, МПП “Гражда”, 2000. – 134с.
13. Горілий А. Г. Історія соціальної роботи / А. Г. Горілий – Тернопіль: Астон, 2004. – 173 с.
14. Поліщук В.А., Янкович О.І. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи. Курс лекцій / В. А. Поліщук., О. І. Янкович. – Тернопіль : ТДПУ, 2009. – 256 с.
15. Фурман А.В., Підгурська М.В. Історія соціальної роботи / А. В. Фурман, М. В. Підгурська. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 174 с.

Priymak O. The problem of periodization in the historiography of the history of social work

The article is devoted to the problem of periodization in the historiography of the history of social work. Its content analyzes the views of representatives of diachronic and synchronic approaches to the essence and peculiarities of stages, periods, stages of development of socially oriented activities. It is revealed that the common feature of the work of the first group of scholars is recognition of the history of social work as a self-sufficient process, within which development spheres are defined by changing the historical forms and directions of social assistance, care, charity. The recognition by researchers that the development of social work is an integral part of the evolution of society has become for the author of the publication grounds for the merger of their works into the second group. In this context, it has been proved that the change in the forms of the social outlook, the socio-economic formation, as well as the breakthrough moments in state creation and the emergence of civilization in a new life cycle are defined in the content of the last criteria for distinguishing periods of the history of social work.

Key words: historiography, concept, periodization, synchronism, social assistance, social work.